

TOTALFÖRSVARSTUDIEN

Typfall Edmund

2018-02-09

ISBN-nr 3 978-91-983358-2-8



Totalförsvarsstiftelsen

Innehållsförteckning



Innehåll

Innehållsförteckning	2
Bakgrund	4
Före dagen D - En tilltagande oro i omvärlden.....	5
Det världspolitiska landskapet skiftar form.....	5
USA	5
Kina.....	5
Ryssland	6
Turkiet	7
EU	8
F d Jugoslavien	8
Månaden före dagen D – säkerhetsläget blir snabbt sämre.....	9
En stigande militär spänning i Östersjöområdet	10
Sverige förbereder sig för möjlig militär konflikt	11
Vår regering arbetar för högtryck.....	12
Det privata näringslivet ser med oro på läget.....	13
Blåljusmyndigheterna förbereder sig.....	14
Dagen D.....	15
Dagen D+1.....	15
En utmaning för Blåljusmyndigheter och Försvarsmakt	16
Den politiska reaktionen.....	16
Påverkan på det privata näringslivet	17
Dagen D+2.....	18
Reaktionerna inom näringslivet.....	20
Ett besvärligt läge för regeringen	20
Den inrikespolitiska situationen.....	21
Utvecklingen hos Blåljusmyndigheter och Försvarsmakten.....	22
Övriga händelser	23
Dagen D+3.....	24

Dagen D+4.....	26
Regeringens insatser	28
Hur Försvarsmakten och Blåljusmyndigheterna parerar de nya händelserna	29
Näringslivet vidtar egna åtgärder i avvaktan på styrning från regering och myndigheter	30
Dagen D+5.....	32
Regeringen kläms mellan Ryssland och Nato.....	34
Krisledning på många håll inom näringslivet.....	35
Blåljusmyndigheter och Försvarsmakt enas inför en avgörande utmaning	36
Epilog	37
Frågor för regeringen att ta ställning till.....	37
Slutsatser.....	39
Säkerhetsskydd och sekretess för denna studie.....	40
Kontakt.....	40



Bakgrund

Våren 2015 publicerades Omfall Edmund för första gången i ett kraftigt förkortat format på bloggen "Reservofficer". Sedan dess har det använts av Försvarsmakten under fältövning och stabsövning och det har använts som underlag för krigsspel inför skrivandet av förstudien till Totalförsvarsstudien som lämnades till regeringen den 10 juni 2016.



Denna text, Typfall Edmund, är en genomgripande omarbetning och vidareutveckling av den Omfall Edmund. Skälet till att omarbeta omfallet är att omvärldsutvecklingen utvecklats i ett tempo som då var svårt att förutse. Att t.ex. ifrågasätta den transatlantiska länken så sent som 2016 var otänkbart. Det var inte heller då någon professionell bedömare som trodde att Storbritannien skulle lämna EU.

Scenariot är ett försök att beskriva några av de hot som totalförsvaret kan komma att ställas inför, hur de olika delarna av samhället reagerar på hoten och i viss mån vad det får för konsekvenser.

Syftet med scenariot är att tvinga beslutsfattare, stabspersonal och handläggare inom offentlig sektor och berörda delar av privat sektor att fundera på vad händelseförloppet innebär för dem. Hur skulle jag agera om det här hände? Vad har jag för stöd att agera som jag gör?

Typfall Edmund beskriver ett antal händelser vilka alla – av pedagogiska skäl – äger rum inom en mycket kort tidsram. En verklig kris av samma slag som den fiktion vi här beskriver skulle antagligen vara mer utdragen i tiden. Inte minst operationer som syftar till att påverka vår uppfattning av situationen och vår förmåga att fatta beslut bör vara utdragna över flera år.

Som läsaren kommer att märka berörs även olika slag av händelser som faktiskt redan har ägt rum, i vårt land eller i utlandet. För att skapa förutsättningar för ett fortsatt resonemang om risker och riskhantering, hotbild och motmedel så väljer vi att beskriva händelseförloppet på detta sätt. Händelserna i Typfall Edmund skulle kunna tänkas inträffa inom en relativt snar framtid, kanske redan inom något år.

Före dagen D - En tilltagande oro i omvärlden



Det världspolitiska landskapet skiftar form

USA

Donalds Trump's inledande tid som president har lett till konflikter med USA:s olika underrättelsetjänster, Silicon Valley, delstaten California, Washingtons byråkrater, domstolar, de av demokraterna dominerade östkustdelstaterna och liberala media som CNN och Washington Post. Det är upplagt för en destabilisering av USA på ett för EU och allierade – sämsta tänkbara sätt.

På ryska hemsidor jämförs händelseutvecklingen med Sovjetunionens kollaps 1991, situationen i USA har många likheter med den påstås det. Denna uppfattning delas inte av några seriösa bedömare.

Utrikespolitiska skeenden gav bägge parter annat att tänka på. Återkommande kinesiska provokationer mot Taiwan och ett aggressivt uppträdande utanför Vietnams kust har gjort att frågan om Ryssland har tonats ner i Washington D.C.

Nordkoreas aggression mot Sydkorea och Japan backas inte längre upp av Kina och samtliga berörda länder har "fingret på avtryckaren".

Kinas nya, mer aktivistiska utrikespolitik i det maritima närområdet har mötts av en stegvis ökande amerikansk flottnärvaro. Oron för Kinafrågan har kommit att uppta mycket av de utrikespolitiska diskussionerna i Washington D.C.

De amerikanska relationerna med Ryssland som kraftigt försämrades vintern 2017 har inte förbättrats, trots en kort "smekmånad" vintern 2017, men trenden med ett minskande amerikanskt intresse för Europa – ett arv från Obama – har fortsatt. Kina är alltmer i fokus.

Kina

Kina har under längre tid upplevt oro i landets västra delar, bland den huvudsakligen uiguriska, muslimska befolkningen i provinsen Xinjiang. På olika sätt, både positivt och repressivt, har regeringen i Peking försökt att få ordning på situationen.

En av de typer av åtgärder man har vidtagit är omfattande finansiella och kulturella investeringar, inte bara i Xinjiang utan även i sina centralasiatiska

grannländer Tadjikistan, Kirgizistan och Kazakstan. De två sistnämnda med relativt stora ryskspråkiga minoriteter.



I Kazakstan har de kinesiska aktiviteterna koncentrerats till den från Xinjiang sett närliggande sydliga provinsen Almaty (tidigare Alma-Ata) runt staden med samma namn, den största staden i landet.

Kineserna har flexat sina finansiella muskler och därvid gjort stort intryck på kazakerna. På kort tid har man blivit den helt dominerande investeraren i miljonstaden.

Ryssland

Samarbetet inom BRICS (Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika) fortsätter på olika plan men utan några stora initiativ riktade mot USA:s eller EU:s dominerande ställning i världsekonomin. Inte minst har Rysslands ambitioner att låta BRICS-länderna utmana USA och EU tonats ner.

Efter de branta prisfallen på olja under 2014–15 har oljepriserna åter stigit något, men ligger alltså långt under de nivåer som förelåg under det tidiga 00-talet.

För Rysslands del har prisökningarna, i kombination med hävandet av många men inte alla sanktioner, lett till ett andrum i ekonomin. Samtidigt finns de interna strukturella problemen kvar. En alltså råvarubaserad export, den omfattande korruptionen som utgör ett effektivt hinder mot nödvändiga investeringar och "brain drain". Alltför få välutbildade väljer att lämna Ryssland trots olika försök från regeringens sida att hejda utflyttningen. Olika bedömare gör jämförelsen med DDR innan augusti 1961. Hur länge har landet råd att förlora kvalificerade och utbildade medborgare?

Under 2017 blev spåren av sprickor mellan Ryssland och Vitryssland allt tydligare. Efter ett antal utspel från den vitryske presidentens sida blev konflikten uppenbar och akut. Under statskuppssliknande former avsattes presidenten och efterträdades av en starkt prorysk general. Vart den avsatte presidenten tog vägen är okänt, men enligt uppgift skall han "befinna sig i husarrest" någonstans utanför Minsk.

Det ekonomiska andrum som Ryssland har fått genom ökade oljepriser har använts till fortsatt rustning. Nödvändiga investeringar i infrastruktur, pensioner och offentlig sjukvård har fått stå tillbaka, vilket har lett till ett sakta stigande missnöje bland ryssar, främst i de större städerna.

Utvecklingen i Kazakstan, med en etniskt rysk befolkning flera gånger större än den i Baltikum, har skapat viss oro i Moskva. Det uppstår ifrågasättanden av om Putin verkligen klarar av att vara ett stöd för alla i Russkij Mir, den ryskspråkiga världen. Kina har nu tagit ledartröjan från Ryssland i landet. Då ifrågasättandet inte sker öppet kommer inte heller något svar från Kreml men bedömare i Moskva, både ryska och utländska, ser en utveckling som möjligen kan komma att hota regeringens legitimitet.



Kreml utmanas samtidigt från ett annat oväntat håll. En rysk exilgrupp, fördelad mellan Gdansk och Berlin, har öppet argumenterat för att Kaliningradområdet ska bryta sig ur Ryska Federationen. Gruppen vill bilda regionen "Kantgrad" som ska kännetecknas "av anständiga vägar, yttrandefrihet, god hälso- och sjukvård, frihet från korruption och statligt godtycke, samt att våra pengar inte ska användas till angreppsvapen". Om regionen vill nå självständighet, tillhöra Polen, Litauen eller rentav Tyskland är oklart. Regeringarna i de nämnda grannländerna uppfattar situationen mest av allt som genant, men den har väckt mycket starka reaktioner i Moskva.

Den ryska ledningen talar om undergrävande av nationen och om landsförräderi. Man vill lyfta ett varningens finger. "Se bara på de ryska systrar och bröder som förtrycks i Estland och Lettland." Ungefär samtidigt inleds en våg av obehagliga våldsdåd i Estland, riktat mot estländare av ryskt ursprung.

En oannonserad rysk/vitrysk militär övning "Visent" inleds invid vitryska gränsen, genomförs som en offensiv västerut och avslutas i väster om Grodno, nära det polsk/litauiska Suwalkigapet. Efter genomförd övning kan utländska bedömare inte se några spår av att de ryska förbanden återgår österut.

Turkiet

Terrorbombningarna på turkisk mark har ökat i omfattning. Det finns tecken på att både jihadister och kurdiska separatister ligger bakom. Inom ramen för NATO-samarbetet har Turkiet fört fram uppfattningen att landet är under attack, och NATO bör överväga stöd enligt artikel 5.

Natos medlemmar ställer sig kallsinniga till dessa tankar, även om flera medlemsstater erbjuder landet bilateralt stöd i den svåra situationen. Undantaget är Ungern som oväntat anser att NATO bör ställa sig bakom Turkiets begäran.



EU

Det har gått upp för både Storbritannien och för EU att arbetet med att ersätta medlemskapet med bilaterala avtal EU/UK kommer att ta åtskilliga år.

Den brittiska allmänheten har redan upplevt betydande försämringar i ekonomin och många drar slutsatsen att detta beror på EU:s vilja att straffa UK för att landet valt att lämna unionen.

EU-länderna Rumänien, Ungern och Slovakien har alla fått se en kraftigt försämrad ekonomi under de senaste tolv månaderna men allra värst är läget för Rumänien. Social och politisk oro i Moldavien har spiltt över på Rumänien. Företrädare för den ryskledda enklaven Transnistrien börjar tala om behovet av att få ordning på Moldaviens förfall, som utgör en risk för Transnistrien.

Men det största orosmomentet för EU är NATO's förmåga att skydda den östra gränsen. Den politiska utvecklingen EU's grannländer österut främst Turkiet och Ukraina orsakar fortsatt huvudvärk. Även utvecklingen i Baltikum och Polen är skäl att oroas.

F d Jugoslavien

Säkerhetsläget på Balkan har försämrats drastiskt. I Bosnien-Hercegovina har motsättningarna mellan de två stora entiteterna Srbska Republika (SR, huvudsakligen ortodoxa serber) och Federationen BiH (huvudsakligen muslimska bosniaker och katolska kroater) åter ökat.

På kort tid utfördes tre politiska attentat i Banja Luka, huvudstad i SR. Två bombattentat misslyckades, riktade mot republikens serbiske president och mot bosniakiske vicepresidenten även om bägge bomberna förorsakade civila dödsoffer. I det tredje attentatet mördades republikens kroatiska vicepresident av en krypskytt. Attentaten förorsakade en våg av bitterhet inte bara inom landet utan även i Kroatien och Serbien.

Omedelbart efter attentaten upprättade Srbska Republika på eget initiativ kontroller vid alla större övergångar till Federationen, ett öppet brott mot landets lagar och mot internationella överenskommelser. Personalen som

bemannar kontrollerna är dock inte etniska serber, men militärt utrustade och uppträdande "utlänningar".



Händelserna har lett till upprördhet både i Sarajevo och Bryssel men inga motåtgärder har vidtagits. Dock har och flera länder på den arabiska halvön vänt sig till BiH bosniakdominerade regering och förklarat sig vara redo att stödja regeringen med "pengar, materiel och folk" om behov skulle uppstå.

Kreml har förklarat att stabiliteten i regionen kräver att folket i Serbien skall kunna leva som fria och ohotade av sina grannar. En mindre grupp dumaledamöter har gått längre med löften om att man "inte kommer att överge sina ortodoxa serbiska bröder". Kreml har också gjort stort nummer av Bryssels oförmåga att stabilisera situationen och man återkommer gång på gång till NATO's flygbombningar 1999 för att skapa en bild av att dagens oro i grunden orsakats av NATO.

Månaden före dagen D – säkerhetsläget blir snabbt sämre

Ryssland har höjt tonläget avsevärt mot Ungern, Rumänien och Slovakien mot bakgrund av påstådda obetalda gasfakturor. Dessutom har sedan Ryssland gjort anspråk på oljerika områden i Arktis som Norge och Danmark anser tillhöra dem och nu gör man nya politiska utspel där kraven upprepas.

Underrättelsetjänster i väst bedömer att det pågår en intern maktkamp i Kreml och att hökarna är på väg att ta över. Hökarnas målsättning är att EU och NATO skall upplösas, att grannländerna skall vända sig till Ryssland för beskydd och säkerhetsutfästelser. Hökarna vill att rysk energiexport skall omdirigeras från sydöstra Europa till norra och västra Europa där ekonomierna är starkare. Ryska energiministeriet har utarbetat ett avtalsförslag som binder Finland, Baltikum, Polen, Sverige, Danmark, Holland, Frankrike och Tyskland till rysk energiförsörjning i hundra år framåt. I väst skrattar man åt förslaget och avfärdar det som en del av Rysslands informationskrig men ett fåtal välkända politiker och finansprofiler talar sig varma för detta ekonomiskt fördelaktiga erbjudande.

Österrike har ansökt om medlemskap i Nato, Finland och Sverige diskuterar en snabb NATO-anslutning vilket föranleder mycket skarpa protester från Kreml.

Polen och Litauen har stängt möjligheterna för landtransport mellan ryska huvudlandet och Kaliningradområdet.

Det franska partiet Front National har samlat en rad mer eller mindre högerextrema partier bakom ett upprop om att EU bör upplösas. Italienska

och spanska oppositionspolitiker har under en tid förespråkat en återgång till nationella valutor och diskuterar även utträde ur EU och NATO.



En stigande militär spänning i Östersjöområdet

Oroligheter blossar upp i Estland efter det att två ryskspråkiga ungdomar brutalt har misshandlats utanför sin skola. Efter fyra dagar med bilbränder och protester i Narva och skottlossning i närliggande Sillamäe med sammanlagt fyra döda och många fler skadade har oron i hela Estland blivit stor. I Moskva är man upprörd över hur de ryskspråkiga utsätts för "skoningslöst våld". Tonen från ryska ambassaden i Tallinn och från Sergej Lavrov är både hård och fördömande. Den estniska "regimen" sägs sakna kontroll över eget territorium eller – ännu värre – bryr sig inte om sina ryskspråkiga undersåtar.

Innan Estlands regering hunnit formulera sig till ett svar exploderar en bomb, den femte dagen, i den ryskortodoxa Alexander Nevskij-katedralen i Tallinn. Ingen skadas vid dådet men en av kupolerna rasar samman.

Ryssland har – genom ombud – kraftigt ökat aktiviteten i Baltikum och Polen och det förekommer dagligen rapporter om olika former av aggressivt agerande från rysk sida. Sabotage, subversion, informationsoperationer och även misstänkta bortföranden av enskilda personer. Luftrummen över Baltikum, Polen och Finland kränks regelbundet. USA:s permanent grupperade förband, missilförsvar och kryssningsrobotar i Baltikum, Polen, Rumänien och Bulgarien tycks inte avskräcka Ryssland. Märk väl, Ryssland tar officiellt avstånd från påståenden om inblandning i några som helst omstörtande aktiviteter.

Ryssland har även förstärkt sin närvaro i Transnistrien och Kaukasus, Svarta Havsflottan övar nära territorialvattengränsen till Rumänien och Bulgarien och sedan några månader övar Vitryssland och Ryssland helt integrerat.

Sabotage och subversion har blivit vardag i Budapest, Bukarest och Bratislava. Ofta är det lokala nationalistiska grupper som ligger bakom attentat, upplopp och mord.

I Barents hav och Arktis har det förekommit sporadisk stridskontakt med finkalibrig eld mellan ryska flottenheter och danska, norska och amerikanska men ingen av sidorna har lidit förluster. Hittills har eskalering undvikits.

Inom det ryska territoriet är nu delar ur samtliga försvarsgrenar mobiliserade. Mest iögonfallande är att de strategiska robottrupperna är satta i beredskap, om än inte högsta beredskap. Kärnvapentriaden har övats flera gånger under det senaste året. Ett rotationssystem som innebär att ungefär halva Rysslands krigsmakt ständigt är insatta har etablerats.



Amerikanska Marinkårens förhandslagrade brigad i Trondheimsområdet har aktiverats och personalen har flugits över från USA. Förbandet genomför "force integration" och Sverige har fått en formell förfrågan om möjligheten att inom ramen för Världlandsavtalet kunna nyttja det svenska vägnätet, järnväg och hamnar.

I Östersjön har det svenska signalspaningsfartyget Orion flera gånger haft påhållning av ryska fartyg som ibland medvetet krockat med fartyget. Även ryskt stridsflyg har flugit an mot Orion och vid ett tillfälle till och med släppt barlastade bomber, alltså utan sprängverkan men ändå att betrakta som "hostile act".

Sverige kränks regelbundet av främmande makts ubåtar och stridsflygplan. Ubåtarnas nationalitet är okänd men stridsflygplanen är uteslutande ryska. Rysk signalspaning är mycket närgången och måste ständigt avvisas av incidentberedskapen i Visby och Ronneby. USA:s och Natos signalspanings- och ledningsflygplan har sedan en tid tillbaka permanent överflygningstillstånd över Sverige.

Sverige förbereder sig för möjlig militär konflikt

Genom ett antal små steg har resurserna till det militära och civila försvaret successivt ökats, men det är inte fråga om en distinkt kursomläggning.

FMV:s flygverkstäder har slagit i kapacitetstaket och man jobbar treskift, helg som vardag. Reservdelar, främst från USA, är svåra att få fram i tid. Flygbränsle är dock ingen trång sektor ännu. Det är personalen som sätter den viktigaste begränsningen och det övervägs att kalla in flygförare som gått i pension eller gått till näringslivet för att ge dem en snabbutbildning. Det finns dock begränsningar i utbildningssystemet som inte medger ett sådant förfarande.

En formell förfrågan från Pentagon har också inkommit till Högkvarteret att, inom ramen för världlandsavtalet med NATO avseende stöd till utländska förband, upplåta svenska flygbaser och avrop av svenskt logistiskt stöd till gästande flygförband.

Den svenska marinen har under lång tid nyttjats till bristningsgränsen. Reservofficerare har kallats in och arbetar nu heltid för att kunna hålla

igång alla fartyg. Marinverkstaden har precis som flygverkstäderna nått maximal kapacitet men har inga begränsningar att få fram reservdelar ännu.



Det konstateras i samband med en logistikberedning att vissa förnödenheter och som har lagerhållits av FMV nu börjar ta slut och tjänster börjar nå kapacitetstaket och FMV måste nu handla upp detta på marknaden om beredskapen skall innehållas. I samband med detta skall det också förberedas en inkallelse och mobilisering av T-soldater och värnpliktiga.

Tillgången på mat, vatten och drivmedel är inte gränssättande för Försvarsmakten ännu men ett ingångsvärde för planeringen är att det nu finns en avsevärd risk att samhället börjar hamstra drivmedel. Det kan även gälla flaskvatten men det utgör för närvarande inte någon begränsning.

All kvalificerad ammunition är fördelad på förbanden så nästa steg är att genomföra en ny upphandling och inom ramen för forcerad produktion också ta hjälp av den svenska försvarsindustrin för att få fram den kvalificerade ammunition som tillverkas i Sverige. Okvalificerad ammunition utgör ingen begränsning.

Även inom de militära förband som ännu inte aktiverats sker nu förberedelser. Försvarsmakten vidtar olika steg för att förbereda åtgärder enligt HNS – motta militärt stöd från andra stater, i första hand med anledningen av förfrågan från USA.

Arbetet att löpande inhämta, analysera och tolka underrättelser om hur läget utvecklas blir mer intensivt. Försvarsmakten gör det dels i egen regi, dels i samverkan med Polisen och andra myndigheter.

Vår regering arbetar för högtryck

Genom alla tillgängliga internationella kanaler strävar regeringen att systematiskt samla underrättelser om hur andra stater ser på utvecklingen i Sverige och i Östersjöregionen.

Man vill diskutera utvecklingen med andra i olika fora: I Bryssel både genom informella och formella kontakter inom EU, samt informellt inom Nato. Sverige deltar nu ej i något av Natos formella möten.

I vår nära omvärld aktiverar Sverige kontakterna med Nordiska Rådet och CBSS (Baltiska Rådet – Norden plus Östersjöländerna).

Ambassadmöten äger rum, både med ambassader i Stockholm och genom svenska ambassader i utlandet. Särskilt aktiva är man i Bryssel, Washington, Geneve och Berlin.



Ganska snabbt tvingas regeringen dra slutsatsen att varje enskilt land har sina egna intressen – och sina egna farhågor - ifråga om den uppkomna internationella krisen. Varje enskilt lands politiska och diplomatiska resurser är starkt fokuserade på det egna landets svårigheter och det är därför inte lätt för vår regering att samla något engagemang kring den specifika svenska situationen.

Den inrikespolitiskt viktigaste frågan är på vilket sätt den uppkomna krisen kan komma att påverka grundläggande samhällsfunktioner samt invånarnas liv och hälsa.

Regeringen kräver in underlag från olika myndigheter om läget i deras respektive sektorer och från MSB begär man att få en bild av kritiska beroenden under de påfrestningar som samhället nu möter.

Ganska snart är ett antal omständigheter uppenbara:

- Självtändigt agerande myndigheter, både statliga och kommuner/landsting/ regioner är inte alltid vana vid samverkan med regeringen eller med andra myndigheter. Detta leder till en viss tröghet när regeringen försöker skapa sig en uppfattning.
- Den allmänna krismedvetenheten och praktiska beredskapen skiljer sig åt inom olika myndigheter och sektorer. Skillnaderna är betydande.
- Kontakterna mellan myndigheter och privat sektor är generellt svaga och ej systematiskt uppbyggda vilket försvarar arbetet med att skapa en rättvisande lägesbild
- Inom många enskilda myndigheter finns en god analyskapacitet avseende det egna verksamhetsområdet men förmågan på nationell nivå (regering och riksdag) är svagare.
- Regeringen är inte väl övad för eller förberedd på att, inom ramen för svenska förvaltningsprinciper, leda landet under pågående kris.

Det privata näringslivet ser med oro på läget

Inom den privata sektorn är många företag organiserade för att med kraft hantera olika kriser på företagsnivå, men få är redo för mer omfattande kriser av nationell karaktär. Alla delar av företagets planering, från organisation och lagerhållning till energiförsörjning, transporter och säkerhetstänkande, bygger på fredsförhållanden.

De viktigaste undantagen är de företag som är leverantörer till Försvarsmakten eller FMV och petroleumindustrin.



Runt om i landet har företag börjat fundera över och planera för hur den annalkande krisen bäst ska hanteras. I juridisk mening råder djupaste fred varför utgångspunkten är – och skall vara - att värna företagets intressen i första hand.

Många av de utlandsägda företagens ledningar kontakter sina ägare för konsultationer. Ägare vilka i vissa fall kan göra andra prioriteringar än svenska ägare.

Några företag, främst de större, börjar sondera terrängen genom att söka kontakt med statliga myndigheter. Det visar dock inte vara självklart för alla vilken myndighet som är eller borde vara den naturliga kontakten. Myndigheternas kapacitet börjar också bli ansträngt och frågor hänvisas vidare mellan myndigheterna.

Blåljusmyndigheterna förbereder sig

Rikspolisens har förstått att påfrestningarna på den egna organisationen kommer att bli betydande. Ett ökat tryck för att upprätthålla ordningen kan komma att innebära att andra polisiära insatser måste prioriteras ned. Man förbereder sig bland annat genom semesterstopp och planering för övertidsuttag.



Dagen D



På Dagen D:s morgon kommer allvarliga och oroväckande nyheter från kärnkraftverket i Ringhals. Vad som först beskrivs som en svår olycka visar sig snabbt vara sabotage. Okända förövare har lyckats penetrera anläggningens säkerhetssystem. Ett synnerligen kvalificerat "inbrott" tycks ha begåtts. Mer information än så kommer inte ut från Ringhals, EON eller Vattenfall.

Massmedia fylls av spekulationer men de enda som uttalar sig från offentligt håll är Polisen Västra Götaland och Räddningstjänsten Storgöteborg men deras utsagor är mycket korta och de ber om allmänhetens förståelse för att de behöver arbeta ostört.

Dagen D+1

Denna dag påträffas en "smutsig bomb" i Göteborgs hamn. I media beskrivs bomben som något som tillverkats av stöldgods från Ringhals dagen innan.



En utmaning för Blåljusmyndigheter och Försvarsmakt



De bägge händelserna ställer stora krav på redan ansträngda resurser. Polisen ställs inför den dubbla uppgiften att hantera skadan (upprätthålla ordning, trafikledning, motverka plundring etc.) och motverka risken för nya attentat vilket ställer ökade krav på bevakning. Det kan bli aktuellt att utrymma delar av Västsverige, inklusive Göteborg, vilket i så fall berör ett stort antal människor.

Det möjliga skadeutfallet kan leda till en belastning som är större än vad räddningstjänst och sjukvård är dimensionerade för.

Blåljusmyndigheterna behöver fördela resurser inom riket till Västsverige. Medan Polisen kan styra detta på nationell nivå tar det längre tid för Räddningstjänsten, då stora delar av denna är en kommunal angelägenhet.

Försvarsmakten tar in de båda händelserna i sin bedömning av läget och vidtar steg för att förbereda insatser av Hemvärnet. Fokus för planeringen ligger kvar, att säkerställa att Försvarsmakten kan lösa sina egna, militära uppgifter.

Den politiska reaktionen

Sabotaget vid Ringhals och bomben i Göteborg väcker stor internationell uppmärksamhet. Regeringen behöver på olika sätt visa för omvärlden att man har kontroll över situationen.

Här finns även den regionala dimensionen, att särskilt informera de närmast berörda grannarna Danmark och Norge samtidigt som Sverige genast måste väcka frågan om alternativa transportvägar om Göteborgs hamn är obrukbar.

Regeringen behöver även underrättelser. Man genomför telefonmöten med ett antal vänligt inställda länder för att diskutera om detta är ett exempel på internationell icke statlig terrorism eller om det kan finnas kopplingar till främmande makt.

Men även om kommunikationen med andra stater är intensiv, agerar Sverige fortfarande på egen hand.

Ganska snabbt övergår det internationella intresset till kritik: Händelsen vid Ringhals väcker frågan hur bra Sverige är på att skydda sin strategiska infrastruktur. Representanter för internationellt näringsliv

ifrågasätter landets förmåga att skydda dem med tanke på attentatet i Göteborgs hamn.



Bakom de mer specifika frågorna finns mer allmänt tvivel. Har Sverige kontroll över situationen? Vet man ens vad som har skett?

Regeringen ser nu behovet av att snabbt forma strategiska planer för kommunikationen omvärlden och att börja agera enligt plan.

Inrikes är de politiska utmaningarna annorlunda. Regeringens strävan att upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna blir nu utsatt för allt svårare påfrestningar. Regeringen arbetar hårt för att skapa en samlad lägesbild över det som skett i västra Sverige. Inte minst för att tydligt kunna formulera behov av stöd från andra delar av Sverige samt från omvärlden.

Samtidigt är regeringens operativa ledningsförmåga begränsad, då huvuddelen av ledningsresurserna finns inom olika myndigheter och det är där det mesta arbetet utförs.

De båda händelserna som har ägt rum i skilda kommuner växlar snabbt upp till att bli kriser som hanteras på länsnivå. Men det berör två olika län/regioner, vilket försvårar det praktiska arbetet att få överblick och ytterst svårigheter att prioritera mellan de två krisområdena.

Till det kommer svårigheter att få klarhet i läget inom de samhällssektorer som helt eller delvis bedrivs i privat regi, som privat sjukvård, underleverantörer till sjukvården och stora delar av transportsektorn.

Påverkan på det privata näringslivet

Ringhals, Vattenfall och Göteborgs Hamn har väl utvecklade och övade krislednings- och krishanteringsplaner sedan tidigare, vilket kommer till god användning i den nya situationen.

När man blir medveten om den smutsiga bomben i Göteborgs hamn initieras omedelbart kontakter med Försvarsmakten. Utöver evakueringen runt Ringhals tillkommer en mer komplicerad utrymning av Göteborgsområdet samt säkring av området efter genomförd evakuering.

Händelserna får stor effekt på transportsektorn. Betydande resurser måste styras om för att stödja evakueringen från drabbade områden. Till det kommer behovet att skyndsamt omdirigera fartygstrafiken samt nödvändiga förändringar i räls- och landsvägstransporter.

Det tyska företaget Uniper och det svenska företaget OKG utsätts för en omfattande cyberattack avsedd för kärnkraftverket i Oskarshamn. En utomstående aktör tar under några timmar kontroll över verkets kylsystem och en hardsmälta kan förhindras först efter att hela anläggningen stängts ned. Detta föranleder krismöte inom ramen för MSB:s samverkansområde SOTI när nu landets energiförsörjning står inför en ny och allvarlig hotbild.



Dagen D+2

Den hittills okända gruppen ISIS Hämnare tar på sig dådet i Ringhals men SÄPO avfärdar ganska snart det spåret eftersom ingen av de jihadistiskt sinnade aktörerna - som man följt under många år - anses ha kapaciteten att utföra en så pass kvalificerad operation. I samband med inbrottet/sabotaget på Ringhals visar det sig att fyra poliser och ett tiotal medarbetare och väktare på kärnkraftverket har dödats. Massmedia beskriver händelsen som en terrorhandling.

Den "smutsiga" bomben leder till att Göteborgs hamn nu bedöms vara obrukbar för flera månader framåt. Dessutom genomförs utrymning av befolkningen i Halland med omnejd. Detta gör att Sveriges viktigaste infallsport för varuimport är stängd och att varulagren runt om i landet minskar med en rasande fart. Den sektor som snabbast påverkas på bred front är livsmedelsindustrin.

En ägarstrid utbryter i Preems moderbolag vilket bl.a. påverkar produktionen vid Preems raffinaderier. Det visar sig att den tidigare ägaren fått så stora problem i sitt hemland att han i hemlighet tvingats sälja stora delar av sitt aktieinnehav till en ägare med kopplingar till ryska oljeföretag.

Medarbetarna vid raffinaderierna går ut i en vild strejk i protest mot nya bestämmelser och villkor, något som den nya ägaren menar är brottsligt och nu hotar man från den nya ägarens sida med att stänga ned verksamhet till dess att man nått en acceptabel överenskommelse. En allvarlig störning skulle innebära att Sveriges raffinaderikapacitet kraftigt nedgår och beroendet av import av olja, inte minst från Ryssland ökar påtagligt.

Senare under dagen lägger gruppen ISIS Hämnare ut en video på YouTube som visar en lastbilschaufför som närmar sig sin lastbil en vacker morgon mot en fond av vajande björkar och kvittrande fåglar. När chauffören tar i dörorthandtaget detonerar en bomb i lastbilen och han slits i stycken.



I texttrutor som visas efter explosionen förklarar ISIS Hämnare att är att detta är början på hämnd för att svenskar deltagit i folkmordet av Muhammeds söner i Afghanistan, Libyen, Somalia och Mali. Som ett första steg ska alla lastbilschaufförer som på ett eller annat sätt är involverade i stödet till Försvarsmakten och svenska staten dö.

Filmen avslutas med en sekvens som på nära håll visar avrättningarna av de väktare som utgjorde yttre post på kärnkraftverket i Ringhals två dagar tidigare.

På kvällen rasar en 300 meter hög telemast i Bergslagen, någon mil norr om Örebro. Efter besiktning av platsen kan polisen snabbt dra slutsatsen att masten har blivit utsatt för sabotage. Någon har ägnat sig åt att avlägsna ett stort antal muttrar för att förorsaka fallet. När händelsen blivit allmänt känd kommer det fram nyheter om ett funktionsfel på en annan mast i Filipstadstrakten några mil västerut. Spekulationer om eventuella samband mellan händelserna startar omedelbart i sociala media. Aftonbladets har rubriken "**Sabotage mot flera master – är kriget här nu?**" på löpsedel och förstasida och på Aftonbladet TV sänder man filmsekvenser ur filmen "Förebudet".

Reaktionerna inom näringslivet



Inom åkeri- och transportnäringarna skapar nyheterna om den mördade lastbilschauffören betydande oro. Ingen chaufför önskar gå samma öde till mötes som den mördade kollegan, skyddsombuden måste fundera på hur säkerheten ser ut på sina respektive arbetsplatser och företagsledningarna måste göra sina överväganden som arbetsgivare och utifrån det ekonomiska ansvaret.

Bevakningsbranschen upplever en kraftig uppgång av utökad bevakning och rondering och är nära nog tömda på resurser trots att alla behovsanställda har planerats för uppdrag. Företagsledningarna överväger att resursplanera tillsammans för hela branschen och söker via myndigheter klarhet i vilka bevakningsobjekt som ska prioriteras – något som regelmässigt hänvisas till MSB (men även Polisen) då "sektorsmyndighet" inte är insatt i annan sektorsmyndighets eventuella prioriteringar.

Företagens krisledningsfunktioner initieras under dagen för att kunna möta den nya situationen och det övergripande behovet är att få säkrad information (underrättelser) om läget på kort och lång sikt samt prioritetsbaserade inriktningsbeslut som stöd för egen krisledning och fortsatt företagsledning. Snabbt enas företrädare för åkerinäringen att gemensamt hos Polisen ställa krav på eskortskydd vid transport av vissa kritiska produkter, främst drivmedel och livsmedel.

Hotbilden mot raffinaderierna har ökat sedan ägarstriden i Preem lett till sympatistrejker vilket i sin tur lett till att medborgargarden och spontant uppkomna grupper av arga konsumenter hotat att misshandla medarbetare vid raffinaderierna om de inte omgående återupptar arbetet. För att skydda den kvarvarande raffinaderikapaciteten i landet etableras nya rutiner, med önskemål om inhyrda privata väktare, polis och hemvärn. Det visar sig dock snart att ingen av dessa har tillgängliga resurser.

Under dagen påminns aktörer om den lagstiftning som reglerar *"Skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen"* men ganska få företag har en god uppfattning om vad denna lag innebär mer praktiskt och vad värre är, det finns inga myndigheter som kallar till deltagande i totalförsvarsplanering. Företagen står undrande inför detta.

Ett besvärligt läge för regeringen

Dess nya händelser skapar än högre tryck på regeringen att samverka med omvärlden. Utmaningarna är flera:



- Uppgiften att dådet vid Ringhals skulle vara jihadistiskt till sin natur stärker behovet av att få underrättelser från andra länder, inte minst för att kunna bedöma risken för nya attentat. Även om regeringen har tagit del av SÄPO:s ifrågasättande av jihadistspåret så har denna information – av skäl kopplade till stark psykisk press - ännu inte trängt genom i regeringskansliet.
- Den plötsligt halverade raffinaderikapaciteten kommer väldigt snart – inom något dygn - att påverka tillgången på drivmedel både i Sverige och i de länder som köper raffinerade produkter från Sverige.
- Livsmedelsförsörjningen försämras hastigt till följd av att Göteborgs Hamn är avstängd.
- Litauen uttrycker oro för landets energiförsörjning till följd av bortfallet i Sverige.
- Inom några timmar kommer fler säkerhetstjänster än den svenska att ifrågasätta jihadistkopplingen, vilket gör att man i olika länder snart återkommer till frågan om Sverige har kontroll över situationen eller inte. Uppmärksamheten i utländska media börja nå stormstyrka vilket inte underlättar regeringens försök att framstå som trovärdiga.

På en mer praktisk nivå inleds samverkan mellan olika länders transport- och näringslivsministrar för att lösa de uppkomna transportbehoven. Från bl a Danmarks och Norges sida uppstår irritation över vad de anser vara svensk oföretagsamhet och "ickehantering" av vissa delar av krisen. För de svenska förhandlingarna är det tydligt att varje enskilt land möter olika svåra problem för sin egen del, vilket skapar stress i förhandlingarna.

Från rysk sida kommer nu propåer om att svensk oförmåga att hantera läget förorsakar Ryssland svåra förluster genom bortfallna exportintäkter. Moskva för fram uppfattningen att Sverige ska fortsätta betala för oljeimporten och att man även bör få Preem att flytta raffinaderiverksamheten till Ryssland och bygga upp raffinaderiverket kopplat till Ust-Luga i sydväst om Petersburg. Om Sverige inte är berett att "skyndsamt överväga" dessa tankar, så kan Ryssland inte säkerställa att Sverige får all den information man behöver om terrorhoten.

Den inrikespolitiska situationen

Regeringens avsikt att upprätta och löpande modifiera lägesbilden blir allt svårare att hantera genom det snabba händelseförloppet, komplexiteten i frågorna och helt enkelt genom den stora mängden av information och underrättelser som flödar in.

Regeringen slits mellan den allmänna och i detta läge väl spridda uppfattningen att Ringhals är ett jihadistdåd och Säpos uppfattning att det inte kan vara så. I och med att en uppfattning är känd, uppstår risk för förtroendesvacka om regeringen skulle byta fot och ställa sig bakom en annan.



Arbetet med att ta fram ett kommunikationspaket i syfte att motverka oro och ryktesspridning intensifieras.

Den obehagliga insikten sprider sig att man antagligen ännu inte sett allt. Regeringen måste i sin ledning och planering inte bara räkna med att hantera det som hittills skett, utan även överväga hur att agera om Sverige drabbas av fler attentat eller störningar. Särskilt viktigt blir frågorna runt försörjning av drivmedel, livsmedel, dricksvatten, el, kommunikationer läkemedel och transportkapacitet. Till detta en hårt ansträngd polis, räddningstjänst och sjukvård, samt mycket krävande storskaliga evakueringar.

Man är medveten om att samhällets resurser är begränsade. Regeringen planerar därför för väntade svåra prioriteringar.

Utvecklingen hos Blåjusmyndigheter och Försvarsmakten

Efter det senaste dygnets händelser står det klart att Polisens ålagda uppgifter nu vida överstiger organisationens kapacitet. Kravet på poliseskort vid transporter är ensamt tillräckligt för att utsätta organisationen för utmattningsrisk. En annan resurskrävande uppgift som plötsligt har tillkommit är att skydda den återstående svenska raffinaderikapaciteten.

Punkter som Polisledningen utan dröjsmål måste ta ställning till:

- En hårdhänt prioritering. Vad ska Polisen satsa på och vad ska Polisen tillfälligt helt släppa?
- Vilka polisiära uppgifter kan genast tas över av privata väktare respektive av Försvarsmakten?
- Vilka åtgärder kan vidtas för att tillfälligt öka Polisens egen numerär?
- För Säpo är det viktigt att den felaktiga uppfattningen om inblandade jihadister inte får mer spridning än vad som redan skett.

Parallellt med Polisen gör Försvarsmakten sin bedömning. Även om de senaste dygnens händelser har utsatt samhället för allvarliga påfrestningar, kan inte Försvarsmakten tappa fokus på sin uppgift för att

istället stödja det civila samhället. All uppmärksamhet krävs på att sätta sina egna förband i krigsdugligt skick.



Det Försvarsmakten kan bidra med och som man också gör, är att hemvärnssoldaterna kan bevaka vissa objekt. Samtidigt, eftersom fred alltjämt råder, är hemvärnssoldaternas uthållighet begränsad. Så väl soldater som befäl har ordinarie civila jobb och deras arbetsgivare är mycket kritiska till deras frånvaro.

Övriga händelser

Kronprinsessan Victoria meddelar att hon inte avser att följa tronen när Kung Carl XVI Gustav avlider. I en lång intervju i SVT berättar hon om sina motgångar i livet och anger dessa som skäl men säger också något om att Sverige som ett feministiskt föregångsland skall visa att det är fullt möjligt för kungahus att abdikera från statschefskapet. Kungen har inte kommenterat valet men Expressens reporter hovreporter är övertygad om att beslutet inte är frivilligt.

En konstitutionell debatt utbryter på sociala media där det framförs spekulationer om att detta är ett verk av Kreml och att någon tagit sig in på Drottningholm och framfört hot mot familjen. Hela den politiska vänstern beskedet, Alliansen anser att tronföljden skall hållas och att det nu är Carl Philip som står på tur. SD menar att skälen inte är de rätta men att beslutet kommer att respekteras.

De borgerliga ledarsidorna beskriver det som att Sverige tappar ett identitetsarv medan vänstertidningarna skriver att detta är ett sätt för Sverige att återta titeln "Världens modernaste land".

Samma dag visar det sig att Riksarkivet drabbats av en översvämning och stora delar av den svenska arkivskatten går förlorad, från Karl XII krigsförklaringar till Strindbergs arbetshandlingar. Enligt Kammarkollegiet förvaras även riksregalierna tillfälligt i Riksarkivet men det är okänt om de har påverkats.



Peter Englund beskriver det som att Sverige i ett slag förlorat hela sin historiska identitet.

Dagen D+3



Under natten till D+3 utsätts sjukvården i Värmlands län för störningar. Mail och patientsystem ligger helt nere mellan 03 och 06, sedan återgår allt till det normala. I det omfattande mediala bruset som pågår, passerar denna händelse helt obemärkt i media.

MSB konstaterar att detta är en del av ett större mönster där störningar på journalsystem och andra kritiska system kommer och går med vissa intervall. En chefsläkare på ett av de större sjukhusen beskriver det som att "någon slår på och av en strömbrytare".

På morgonen griper Försvarmakten en grupp individer bärandes på hemmagjorda bomber som är på väg att ta sig in på en hemlig stridsledningscentral. Gruppen säger sig tillhöra OKNYTT men SÄPO konstaterar senare att ingen av dem har identifierats tidigare och de har dessutom falska ID-handlingar. Händelsen läcker genast till massmedia och där återges att det är OKNYTT som ligger bakom det planerade sabotaget.



Vid lunchtid lägger Wikileaks ut svenska kvalificerat hemliga (KH-stämplade) handlingar för allmän beskådan. Motivet sägs vara att Sverige på uppdrag av CIA gillrat en "honungsfälla" för att få Julian Assange dömd och utlämnad till USA. I det hemliga materialet röjs bland annat de berggrum där svensk luftstridsledning grupperar men även ett flertal stabsplatser som är tänkta som försvarmaktens ledningsutrymmen till vilka ÖB, försvarmaktsledning

och Högkvarteret skall omgruppera i krig. Samma sak med regeringen och riksdagens krigsstabsplatser samt ett antal förråd, anläggningar och skyddsobjekt av stor betydelse för rikets säkerhet.



Nästan samtidigt uppmanar olika vänsterextrema organisationer till demonstrationer och sabotage mot dessa anläggningar med motivet att staten har förskingrat medborgarnas pengar och genom olagliga krigsförberedelser provocerat fram dagens situation. Ett svar kommer snabbt. Högerextrema organisationer bildar improviserade olovliga kårer med avsikten att ge sig ut till de röjda anläggningarna för att bevaka dem och för att "ta striden" med vänsterextremisterna. Denna oönskade dubbla mobilisering av grupper med privatpersoner binder resurser för polis och hemvärn. Svenska massmedia ger de vänster- och högerextrema gruppernas aktiviteter stor uppmärksamhet.

Landstingen i Region Örebro och i Västernorrlands Län rapporterar om en kraftig ökning av antalet magsjuka. En första bedömning är att det beror på icke tjänligt dricksvatten. Samtidigt kan regeringen konstatera att rykten om förgiftat vatten florerar på många håll runt om i landet, även om resultat i form av faktiskt sjuka endast kan upptäckas i två av länen.



ICA:s problem med betalsystemen fortsätter. Lokalt lyckas handlare att på olika sätt improvisera fram lösningar för att ta emot kortbetalningar utan

att kunna kontrollera kontosaldo. Förfarandet innebär en viss risk att förlora pengar om kunden saknar pengar, men man kan ändå nödtorftigt hålla igång affären.



Två ICA-handlare som har sina affärer i två grannorter i Dalarna väljer en annan väg. De stänger sina butiker i väntan på att betalproblemen löses.

Stängningen av de två butiker leder till vad några röster på nätet väljer att kalla "hungerkravaller". Butikerna blir helt enkelt stormade och plundrade. Tyvärr tar det tid för polis att komma till orterna eftersom Polisregion Mitt har haft ett par oroliga dygn nere i Örebro.

Dock är utländska media en smula oväntat på plats i en av de små orterna. RT med kamerateam intervjuar oroade ortsbor och händelsen beskrivs som en inblick i "den kollapsade livsmedelssituationen i Sverige".

Dagen D+4

D+4 går ett antal politiker, näringslivstoppar, diplomater och kulturpersoner ut med ett gemensamt upprop i DN och SvD där man kräver att regeringen inte ska trissa upp konflikten med Ryssland genom att bjuda in NATO eller USA. De protesterar mycket bestämt mot att Sverige skulle ta emot den amerikanska marinkåren eller det amerikanska flygvapnet på svenskt territorium, något de hävdar är planerat. De vill också att Försvarsmakten omgående avbryter samarbetet med Norge och Danmark eftersom de är NATO-länder. Artikeln föreslår inga andra konkreta åtgärder annat än att Sverige bör hålla en låg profil och vara tillmötesgående i vad som beskrivs som modesta och rimliga krav från rysk sida och förordar en överenskommelse med Ryssland om energileveranser.

Samma dag uppstår också en rad problem med järnvägsnätet. Växelfel, nedrivna kontaktledningar, signalfel och spårproblem gör att järnvägslinjerna Stockholm-Malmö, Köpenhamn-Oslo, Stockholm-Luleå och Göteborg-Stockholm är obrukbara ur strategisk logistiksynpunkt. Sträckorna är helt enkelt blockerade av stillastående tåg. Delar av sträckorna kan fortfarande transportera personer mellan enstaka städer men godstransporter blir meningslösa. Massmedia beskriver problemen som en följd av politisk vanskötsel och besparingar.

På morgonen ligger radio-, TV- och telefonnäten av okänd anledning nere i Gästrikland och Hälsingland. Internet fungerar dock och via sociala medier sprids nyheten om ett kärnkraftshaveri i Forsmark som förorsakat ett stort strålningsmoln och som nu sakta rör sig norrut. En avsändare som ser ut

att vara TV4 lägger ut en kort video på Twitter som visar ett stort moln. Videoklippet sprids mycket snabbt.



I hög takt läggs kommentarer och bilder upp som sägs visa paniken i Gävleområdet. Ett mindre antal personer påbörjar spontan evakuering.

När telenätet åter fungerar blir många privatpersoner uppringda och en förinspelad röst förklarar myndigt att Gästrikland och Hälsingland har klassificerats som katastrofområden med anledning av reaktorhaveriet i Uppland och att de boende snarast ska evakuera till Trondheim. Samma budskap går ut som SMS till mobiltelefoner. Därefter går telefonnätet ner igen.

I Stockholm kan man bara konstatera att meddelandet är falskt, att ingenting har skett i Forsmark och att man saknar effektiva resurser att nå befolkningen i södra Norrland.

Såväl Försvarsmakten som regeringen inser genast att det inte är någon slump att det uttalade evakueringsmålet är Trondheim, där den amerikanska marinkåren har stor del av sin förhandslagrade materiel och nu håller på att forma sina förband. Det går som bekant inte att framrycka rakt genom evakuerande civilbefolkning.

Flera olika slag av livsmedel är nu slutsålda, inklusive mjölk och kaffe. På en mindre ort i Västergötland infinner sig en grupp unga, trevliga och kortklippta män på äldreboendet. Med sig har de mat, kakor, mjölk med längre hållbarhet och gott om svenskt kaffe, med motiveringen "Vi vill inte stillatigande se på hur regeringens misslyckanden ska gå ut över våra gamla, de som har byggt landet". Händelsen uppmärksammas först av den högerpopulistiska internetsiten Infowars, sedan av andra nätsajter och slutligen även i bredare media som ett exempel på hur frivilliga krafter rycker in när det svenska samhället håller på att rasa samman. En av de trevliga unga männen intervjuas och han berättar att gruppen består av

patriotiskt sinnade, att man kommer att besöka fler äldreboenden framöver och att man är oroade av att Sverige tyvärr saknar ledning.



Regeringens insatser

Till de tidigare uppgifterna om möjliga gärningsmän kommer nu även namnet OKNYTT, något som flitigt återges i media. Regeringen ökar ansträngningarna inom och utom landet för att få en klarhet i vem eller vilka som egentligen ligger bakom.

Inrikesministern ökar ansträngningarna att få underrättelser från sina kollegor i EU och från Europol.

Sveriges ambassadör i Moskva kallar till ett slutet möte med Tyskland, Frankrike, Storbritannien och USA för att få fram en lägesbild om huruvida aktörer kopplat till den ryska staten är inblandade, alternativt i vilken utsträckning man kan tänka sig att Kreml skulle kunna ge stöd.

Tysklands representant redogör kortfattat för läget gällande de många cyberattackerna som har riktats mot det tyska samhället under de senaste dygnet. Dessa attacker - och tyskarnas omfattande motåtgärder - har varit helt okända för svenskarna medan de övriga har hållits underrättade sedan attackerna inleddes. Samtliga övriga länder är medlemmar i Nato.

Det senaste dygnets händelser har inte minskat omvärldens intresse för Sverige eller styrkan i de kritiska rösterna.

De uppblossade oroligheterna i landet har ökat Danmarks och Norges frustration som pekar på vad de menar är den svenska regeringens oförmåga att hantera civil olydnad i landet samt de återkommande debatterna om HNS och samarbeten med Nato. Det brådskar att ta ställning till den ryska kritiken och förslaget om raffinering i Ryssland. Tidningsuppropet, som sprids även utomlands, ökar pressen.

Inrikes diskuteras frågan om skärpt beredskapsgrad men beslut fattas inte, främst då regeringen ännu inte anser sig fortfarande ha tillräckligt säkert underlag för att fatta beslut om saken. Det står inte heller helt klart vad som skulle vara tillräckligt säkert underlag. Dock leder diskussionerna till att regeringen efter samråd med Försvarsmakten ger klartecken för att förbereda mottagande av NATO-förband på svensk mark.

I diskussionerna om beredskapsgrad och om stöd från Nato syns splittringen mellan olika partilinjer alltmer. Skiljelinjerna blir desto tydligare då regeringen har den mest heltäckande bilden av skeendet, men

riksdagsledamöter och partier grundar inte i alla avseenden sina uppfattningar på samma underlag. Vissa av de källor som enskilda riksdagsledamöter använder sig av ägnar sig dessutom åt ren desinformation, vilket försvårar det politiska arbetet än mer.



Oroligheterna understryker vikten av att kunna ta ett samlat grepp om kommunikationen till allmänheten om det som pågår. Förslag om detta kommer från flera olika myndigheter. Arbetet koordineras av MSB, under medverkan av bland andra Säkerhetspolisen, Försvarsmakten, FRA – och regeringskansliet. Kontakter sker även med Sveriges Radio, Sveriges Television och andra större medieaktörer.

Kommuner, landsting, länsstyrelser, MSB/Krisinformation är i mycket hög utsträckning sysselsatta med de många konkreta/ kriserna – och är mycket hårt belastade. Från vissa håll efterfrågas starkare ledning från regeringskansliet, men det är oklart exakt vad och hur regeringen skulle leda. Regeringskansliet är inte i första hand utformat för sådan ledning, och flertalet myndigheter är inte heller vana vid det.

Ett dygn efter larmet om magsjuka i två län har bilden klarnat något. Det är vattnet i Kumla och Askersund med omgivningarna i Region Örebro samt från Matfors vattentäkt i Västernorrland som har problem med vattenkvaliteten. Den exakta orsaken är ännu okänd. Men oron över dåligt dricksvatten har snabbt spritt sig via sociala medier och alltför många medborgare runt om i landet kräver att samhället tar sitt ansvar för friskt vatten. Vattnet är friskt, men folk vågar inte chansa.

Hur Försvarsmakten och Blåjusmyndigheterna parerar de nya händelserna

Avslöjandena av Wikileaks innebär att Försvarsmakten skyndsamt måste planera för alternativa grupperingsplatser istället för dem som nu är röjda. Samtidigt vidtar man mått och steg för att undvika att bli indragna i det civila samhällets oro. De förband som kan, drar sig undan större orter.

Polisen kan inte negligera de politiska oroligheter som sprider sig över landet. Resultatet blir en alltmer ansträngd organisation. Samtidigt upplever man att Försvarsmakten drar sig undan från sitt ansvar. Truppförflyttningar ut ur städerna förstärker bilden.

Frågan om vad Försvarsmakten ska eller inte ska göra hamnar nu i politikernas knä. Ska Försvarsmakten stödja polisen och riskera att tröttnas ut innan kriget kommer, eller ska man fokusera på den militära uppgiften även om civilsamhället drabbas?

Näringslivet vidtar egna åtgärder i avvaktan på styrning från regering och myndigheter



Alla i landet kan nu tydligt se att krisen är djupt allvarlig. Samtidigt har ingen beredskapsgrad ändrats eller fullmaktslagstiftning införts, vilket gör att företagen måste agera som vanligt i fred.

Det uppstår åtskilliga fall där bolagsjurister vill bryta leveransavtal med hänvisning till force majeure. Arbetsmiljölagstiftningen kommer alltmer i fokus, både som en följd av upplevda fysiska risker men även psykosociala risker till följd av stress. Kan man tvinga medarbetare att arbeta i en verksamhet som löper risk att drabbas av terrorattentat? Skyddsombuden hotar att stänga flera arbetsplatser med uteblivna leveranser som följd.

Mediaaktörer har spontant börjat fundera på sin egen roll i krisen, inte minst när det gäller skydd mot påverkanskampanjer och desinformation. Samtidigt råder fred i formell mening vilket påverkar benägenheten att vidta åtgärder som kan strida mot lönsamhetsmål eller journalistiska mål (att undersöka och kritiskt granska).

Alla de företag som drabbats av stängningen av Göteborgs hamn, problem med frakter och transporter på räls och landsväg, sjuka anställda m.m. lägger nu mycket av sin ledningskraft åt till att minimera skador på företagen. Dessutom måste information ges till företagets olika intressenter (medarbetare, aktieägare, kunder, leverantörer, m fl.). Detta är särskilt viktigt för bolag som direkt eller genom ägande är börsnoterade.



De första kraven på ersättning från försäkringsbolag visar sig. Trots att fredstillstånd råder görs nu bedömningen på flera håll att försäkringsbolagen kan komma att hävda force majeure för skador uppkomna som en följd av de senaste dygnens inträffade händelser, vilket kan leda till svåröverblickbara men allvarliga konsekvenser för många företag.



Stockholmsbörsen har backat 27 % under de gångna dagarna och Finansinspektionen överväger att stänga börsen för handel till dess att läget stabiliserats.

Dagen D+5



Det ryska utrikesministeriet meddelar att Ryssland vill hjälpa de länder som blivit utsatta för terrorism i dess närområde. Man erbjuder Polen, Finland, Sverige och de baltiska länderna stöd med terroristbekämpning. Samtidigt erbjuder man även ett nytt "energipaket" till Sverige mot bakgrund av våra svårigheter att hantera säkerheten vid kärnkraftverk och raffinaderier. Paketet går i princip ut på att Ryssland skänker olja under 6 månader mot att Sverige tecknar ett "fördelaktigt erbjudande" om ryska olje- och gasleveranserna under 20 år framåt. I erbjudandet ingår också leveranser av flaskvatten till Region Örebro och Västernorrland samt försörjning av norra Norrland med livsmedel. Flera svenska massmedia beskriver erbjudandet i positiva ordalag.

Samtidigt håller den ryska Östersjömarinen en omfattande landstigningsövning i Baltisjk, Kaliningrad och höga chefer inom de ryska väpnade styrkorna uttalar sig om att i händelse av att ryska affärsintressen i Östersjön hotas av terrorism så kommer de att agera resolut och utan förvarning. Man refererar till att man har goda erfarenheter av terroristbekämpning i t.ex. Tjetjenien och Sydossetien.



Polisen hittar en stor vapengömma i en sommarstuga på Vikbolandet som inledningsvis kopplas till gäng- eller MC-kriminalitet. Polisen vill inte berätta om vapenfyndet men på internetforumet Flashback förekommer läckor som beskriver att det rör sig om mycket kvalificerade vapen: handeldvapen, kulsprutor, granatkastare, granatgevär och handburna luftvärnsvapen.

På Visby flygplats nödlandar ett ryskt civilt flygplan av typen IL-76. Flygplanet får stöd med reparationer men blir stående på landningsbanan. Personalen omhändertas av polis och tullpersonal (som flugits dit från Norrköping).



Samma dag meddelar ett av de största oppositionspartierna i Riksdagen att man avser att föreslå en misstroendeförklaring mot regeringen och samtidigt framlägga en motion om att godta det ryska energiförslaget.

I sociala media förekommer på stor bredd diskussioner om att varken ISIS hämnare, OKNYTT, MC-gäng eller extremister ligger bakom den senaste tidens händelser. Istället pekar man samfällt ut Ryssland och rysk subversion och sabotage skickligt utförda av SVR och GRU. Några få journalister i riksmidia har börjat återge delar av informationen som förmedlas via Twitter och bloggar. Ledande företrädare för media träffar MSB för att diskutera hur man skall hantera informationsläget och hur det påverkar befolkningen.

På eftermiddagen håller MSB krismöte med berörda bevakningsansvariga myndigheter. Avsikten är att analysera det uppkomna läget och genomföra omedelbara avdömningar av hur förnödenheter skall hanteras och prioriteras i riket nu när Göteborgs hamn är obrukbar, rädslan för dåligt dricksvatten sprider sig och svensk raffinaderikapacitet har nedgått med 50 % samtidigt som transportkapaciteten gått ned mot noll.

Socialstyrelsen meddelar vid mötet (mot bakgrund av eventuella förestående krigshandlingar) att man för närvarande är fullbelagda på samtliga operationssalar i riket och att det finns en vakansgrad på ungefär 20 % av kvalificerade kirurger. På mötet beslutar man att hemställa till Försvarsmakten om mobilisering och aktivering av de båda sjukhuskompanierna.

Socialstyrelsen får uppdraget att inventera resursläget för sjuktransporter samt hur dessa skall koordineras och transportledas över riket om masskadeutfall skulle uppstå.

Dessutom diskuteras på mötet hur man skall förfara nu när viktiga skyddsobjekt blivit röjda, massmedia och sociala media är fullt av desinformation både från främmande makt och från svenska medborgare. Är det livsfarligt att köra lastbil nu? Hur bemöter statsmakterna dessa påståenden? Hur påverkas förtroendet för den politiska ledningen?

Försvarsmakten tar upp frågan om flera av myndigheterna måste bidra till lösandet av Host Nation Support-uppgiften att kunna ta emot NATO-förband

eftersom en väpnad konflikt mellan Nato och Ryssland i Östersjön verkar rycka allt närmare. Alla berörda myndigheter i MSB samverkansgrupper får i uppgift att redogöra för sina behov respektive vad de skall bidra med om utländska förband kommer till Sverige.



Regeringen kläms mellan Ryssland och Nato

I det omfattande flödet av nya störningar ser regeringen frågan om försörjning som central. I kontakterna med olika internationella aktörer strävar man efter att få utländsk hjälp där de nationella resurserna inte är tillräckliga. Man gör bedömningen att en fungerande försörjning inte enbart är viktig för sin egen skull utan stärker landets motståndskraft inför vad som kan komma.

Samtidigt är den omfattande, mest negativa, bevakningen i utländska media ett bekymmer. Den påverkar inte bara strömningarna hos allmänheten men även indirekt internationella aktörers vilja att ge stöd.

Regeringen granskar förutsättningarna för Rysslands förslag noga avseende energi, livsmedel och terrorismbekämpning. Ett viktigt problem är att delar av förslagen står i strid med gällande EU-lagstiftning.

Samtidigt är livsmedelssäkerhet och leveranstrygghet faktorer som måste prioriteras och det måste ske utan dröjsmål.

Utöver förslagen/påtryckningarna från Ryssland ökar nu trycket från Nato. Om Sverige inte snarast ger tillstånd till Nato att utnyttja svenskt territorium, territorialvatten och luftrum till hotar Nato att stänga ut Sverige från alla konsultationer och avbryta alla informationsutbyten.

Klämd mellan två sidor kommer regeringen fram till ett beslut. Man skissar på ett pressmeddelande där man:

- Deklarerar att Nato får tillstånd att använda sig av svenskt territorium för möjliga insatser i Baltikum samt stöd till Sveriges försvar
- Bemöter den hårda ryska kritiken och samtidigt förklarar varför man inte avser att ta emot ryskt stöd
- Tydligt och pedagogiskt förklarar för den svenska befolkningen och massmedia bakgrunden till att det militärt alliansfria Sverige tagit tydligt ställning i den växande militära konflikten med Ryssland och gett tillstånd till Natoförband på svenskt territorium grundat på Sveriges medlemskap i Natos partnerskap för fred.

Innan presskonferensen genomförs tar regeringen kontakt med Finlands regering för att förhandsunderrätta dem.



Arbetet med att försöka upprätthålla en samlad lägesbild fortsätter. I ett läge då olika resurser befins vara helt otillräckliga, består mycket av regeringsarbetet nu av att göra hårda prioriteringar, välja och välja bort.

Till detta kommer det omfattande arbetet att kommunicera gjorda prioriteringar så att de når allmänheten, berörda myndigheter och olika privata aktörer.

Från omvärlden har kommit positiva besked om att hjälpinsatser skall göras för att bistå Sverige. Det föranleder behov av att planera för att ta emot insatserna, men ganska snart inser man att det praktiska genomförandet inte kommer att ske omedelbart. Även länderna i vår omvärld är för närvarande hårt pressade på olika sätt, så den begränsade hjälp de faktiskt kan ge oss kräver tid för att organiseras.

En omständighet som gör sig gällande är att kontakterna mellan olika myndigheter och den privata sektorn inte är särskilt väl utvecklade, även om det finns undantag. Då upparbetade kontaktvägar inte alltid finns och i avsaknad av samarbetsrutiner med den privata sektorn går samarbetet sämre än önskat.

Krisledning på många håll inom näringslivet

Även om inga beslut har fattats om beredskapshöjning går allt fler företag på eget initiativ in i krisledning. Frågor om hur att säkra sin produktion, leveranser och betalningar, tillsammans med frågor om fysisk säkerhet kommer i fokus. I flera av de samhällsviktiga företagen kräver medarbetare svar på "Vad gäller för mig och min familj? Kan någon stötta i mitt hem eller skall min partner sköta det själv? Vem svarar för min familjs säkerhet och skydd? Kan jag ta med mig mina barn till arbetsplatsen? Måste jag stanna kvar? Hur garanteras lön och skydd på arbetsplatsen och lön?"

Till det kommer insatser för skademinimering genom att inventera olika avtal för att se vilket skydd dessa kan ge i form av hänvisning till force majeure och andra klausuler. Kommunikationsplaner rullas ut, för att ge sin bild till kunder, medarbetare, samarbetspartners och allmänhet. Dessa är inte synkade med myndigheternas kommunikation.

Blåljusmyndigheter och Försvarsmakt enas inför en avgörande utmaning



Både Polisen och Försvarsmakten har - var för sig - kommit fram till att man till varje pris vill undvika att få "hjälp" av rysk terrorismbekämpning på svensk mark. Bägge aktörerna vidtar nu olika bevakningsåtgärder för att så långt möjligt undvika ett nytt attentat, en situation som av Ryssland skulle kunna anses utgöra ett "hot mot ryska affärsintressen".



Försvarsmakten befinner sig annars i en annorlunda situation. Stora delar av Försvarsmakten är aktiverade och befinner sig i väntläge för att lösa sina militära uppgifter. Paradoxalt nog är Försvarsmakten kanske den del av offentlig sektor som just nu upplever minst omvärldstryck. Hela tyngden av den uppkomna krisen vilar på flera olika delar av det civila samhället, medan Försvarsmakten endast berörs indirekt.

Epilog

Scenariot slutar här och sannolikt kommer regering och myndigheter sakta att koppla greppet. Det mest påtagliga för alla som drabbas är hur illa förberedda vi är och hur dåligt samverkan och samordning fungerar. Alla som diskuterar läget återkommer till frågan: "Varför har vi inte övat det här?" och många efterfrågar planer och planering.



En för både regering och opposition obekväm diskussion om finansiering av skyddet av rikets säkerhet blossar upp på debattsidor och i sociala media. Ingen politiker kan ge någon trovärdig förklaring till varför man inte använt "folkets medel (skattepengarna) till det viktigaste ändamålet – skydd av medborgare, land och jurisdiktion" som någon försvarsbloggare skriver.

Frågor för regeringen att ta ställning till.

- Vilka hamnar skall nyttjas istället för Göteborgs hamn och framförallt - vem ansvarar för resursförstärkningar och omfördelning av resurser?
- Vem koordinerar den förändrade transportsituationen på nationell, regional respektive lokal nivå?
- Vilka transportlösningar skall nyttjas från ny hamn till slutanvändare när Göteborgs hamn är obrukbar?
- Vem dömer av nyttjandet av svensk oljereserv? Hur skall drivmedel fördelas mellan Försvarsmakten, övriga staten, näringslivet och hushållen?
- Vem leder och genomför omfördelning av mobila elverk från landets kommuner till kommuner i västra Sverige?
- Hur skall skyddsresurser ur Polisen och Försvarsmakten fördelas? Hur ser prioriteringsordningen ut mellan skyddade stabsplatser och ledningsfunktioner, kärnkraftverk och annan energiinfrastruktur, prioriterade transporter och logistiknoder?
- Hur löses polisens behov av logistik vid långa oavbrutna insatser? Vem lämnar stöd till Polisen? Är tjänsten upphandlad i fredstid och hur ropas den av?
- Hur avser man att lösa bristen på kvalificerad sjukvårdspersonal med erfarenhet av traumavård och traumakirurgi i händelse av krigshandlingar och masskadeutfall?
- Hur ser försörjningskedjan ut avseende dricksvatten för Örebro, Skåne och Västernorrland?



- Vilka kommuner och län skall stödja evakueringen av Halland och hur påverkar den pågående evakueringen de förnödenhetstransporter som omdirigerats p.g.a. läget i Göteborgs hamn?
- Livsmedelstransporter når p.g.a. situationen i Göteborgs hamn inte fram till landets alla delar. Hur skall dessa områden livsmedelsförsörjas? Vem har uppgiften att planera, leda respektive genomföra dessa livsmedelstransporter?
- Vilka civila myndigheter och företag har uppgifter att stödja Försvarsmakten för att lösa HNS-uppgiften? Vilka uppgifter avses?
- Vem fastställer acceptabla risknivåer för civila skyddsobjekt? Flera civila/privatägda logistikanläggningar och system som är kritiska för Försvarsmakten får ett högre värde för motståndaren än om det varit en ren civil funktion. Vem tar detta beslut på nationell nivå?
- Var och hur gör frivilligorganisationerna bäst nytta? Vilka frivilligorganisationer är efterfrågade och vad kan de erbjuda?
- Om regeringen tar beslut om mobilisering - vilka civila myndigheter och *företag* måste stödja mobilisering och försörjning av Försvarsmakten? På vilka grunder?
- Vem leder och fördelar sjuktransportresurser över landet?
- Hur säkerställer staten att företagen lämnar ifrån sig varor och materiel i enlighet med Förfogandelagen? Hur skall företagen veta att avropen rör just statens behov? Hur skall representanter för staten legitimera sig hos företagen och vad kan de hänvisa till förutom lagen som sådan?
- Är det helt belagt att materialet från den smutsiga bomben i Göteborg faktiskt kommer från Ringhals? Eller är Ringhals-händelsen iscensatt för att skapa en bild av att Sverige fungerar mycket sämre än det faktiskt gör?

Slutsatser



Det speciella med scenariot "Typfall Edmund" är att det visar hur Sverige kan hamna i en ytterst svår situation utan att Försvarsmakten kunnat agera - förutom vid sabotageförsöket mot stridsledningscentralen. En angripare har alltså försatt nationen i ett mycket instabilt läge där den styrande eliten är starkt påverkad utan att man använt ett enda kvalificerat vapensystem. De enda "kinetiska" vapen som hittills har använts är finkalibrig eld och sprängdeg. På Försvarsmaktens Högkvarter kan man inte identifiera någon kvalificerad militär motståndare på svensk mark. Något militärt angrepp på svenskt territorium föreligger inte, men ändå är läget så allvarligt att nationens existens står på spel.

Som vi skrev i inledningen är det viktigt att läsaren förstår att Typfall Edmund är ett generellt, hypotetiskt scenario som är komprimerat till ett fåtal dagar, vilket i sig är orealistiskt.

Men det är också viktigt att försöka sätta sig in i olika svenska beslutsfattareshus respektive situation och fundera över hur vi kan vänta oss att dessa skall agera i en internationell krissituation samt på vad som kan göras för att göra dem bättre förberedda inför en internationell kris. Scenariots olika delar är alla genomförbara och har i flera fall även ägt rum under senare tid. Om ett hot är möjligt och praktiskt genomförbart så måste också våra beslutsfattare förhålla sig till det.

Vårt syfte med Typfall Edmund är att initiera diskussioner främst bland politiker och tjänstemän men också i media, inklusive sociala media, så att medvetenheten om samhällets sårbarhet ökar och rätt åtgärder kan vidtas i tid.

Kan läsaren av Typfall Edmund dessutom föreställa sig hur en potentiell angripare kan tänka och planera inför ett ickemilitärt angrepp på vårt land och hur angriparen kan utnyttja händelser (verkliga, icke verkliga men uppfattade, eller hot om händelser) för att påverka våra beslut i en för angriparen gynnsam riktning så har författarna av scenariot nått sitt syfte.

Kommande typfall

Totalförsvarsstiftelsen arbetar med fyra nya typfall som benämns Bertil, Carl och Daniel. Samtliga typfall döps efter personer i kungafamiljen. Edmund är det typfall som har den lägsta intensitetsnivån. Typfall Adolf liknar Försvarsmaktens omfall eller FOI:s typfall 4 och har därför låg prioritet för oss. Vi fokuserar på att utveckla typfall som kännetecknas av den ryska 6:e generationens krigföring eller icke-linjär krigföring.



Säkerhetsskydd och sekretess för denna studie

Totalförsvarsstudien, fördjupningsstudierna och typfallen är en öppna dokument utan sekretessklassning. De finns (med några undantag) tillgängliga på stiftelsens hemsida.

Underlaget som använts för typfallets framställande är baserat på öppna källor.

Innan typfallet publicerades har det granskats av experter på säkerhetsskydd och sekretess.

Kontakt

För kontakt med *Insamlingsstiftelsen för totalförsvarsstudier* och frågor om studien – skicka mail till info@totalforsvar.org